

are convinced that in future the development of blended learning can become one of the priority areas of transformation of modern higher education system, as it helps to increase the effectiveness of learning through a combination of traditional and distance learning. The study does not exhaust all the aspects of the above problem. We see the prospect of further research in the development of technology for the organization of blended learning in a pedagogical institution of higher education.

Key words: information and communication technologies, blended learning, e-learning, distance learning, mobile learning, informatization, competences.

УДК 378.147.091.33-027.22:373.3]:174.7

Катерина Шамунова

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ORCID ID 0000-0001-7868-392X

DOI 10.24139/2312-5993/2020.10/301-314

ФОРМУВАННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ: СУТНІСТЬ І СПЕЦИФІКА

У статті окреслено особливості формування академічної доброчесності майбутніх учителів початкової школи як одну з педагогічних умов професійної підготовки здобувачів вищої освіти у процесі педагогічної практики.

Здійснено аналіз законодавчих і наукових джерел стосовно змісту поняття «академічна доброчесність». Проведено аналіз освітньо-професійних програм 013 Початкова освіта закладів вищої освіти, який засвідчує, що майбутні вчителі початкової школи в ході професійної підготовки та під час проходження педагогічної практики отримують певні знання про академічну доброчесність. На основі опитування здобувачів вищої освіти, вивчення навчально-методичної літератури визначено перелік знань та вмінь із дотримання академічної доброчесності, якими має оволодіти майбутній учитель початкової школи у процесі підготовки до педагогічної практики. Висвітлено окремі результати проєкту «Дотримання принципів академічної доброчесності в початковій школі» науково-дослідної лабораторії «Академічна культура дослідника» кафедри української мови і літератури та кафедри дошкільної і початкової освіти Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка.

***Ключові слова:** академічна доброчесність, майбутні вчителі початкової школи, педагогічні умови, професійна підготовка, заклад вищої педагогічної освіти, освітньо-професійна програма, педагогічна практика, проєкт.*

Постановка проблеми. В умовах інтеграції системи освіти України до європейського освітнього простору все більшою мірою актуалізується проблема підвищення якості підготовки майбутніх учителів початкової школи. Відповідно до компетентнісного підходу, на засадах якого побудовані освітньо-професійні програми 013 Початкова освіта, метою професійної підготовки є формування висококваліфікованих педагогів, здатних творчо вирішувати педагогічні проблеми в нестандартних умовах своєї професійній діяльності. Компетентнісно-орієнтоване навчання

майбутніх учителів початкової школи реалізується під час лекційних і лабораторно-практичних занять із фахово-методичних дисциплін, написання наукових робіт із методики та у процесі педагогічної практики.

У процесі формування інтегральної, а також низки фахових компетентностей майбутніх учителів початкової школи, зокрема, комунікативної, громадянської, соціокультурної, філологічної, інформаційно-комунікаційної, етичної, дидактичної та ін. важливу роль відіграє педагогічна практика. З-поміж компетентностей, якими має володіти фахівець, вагоме місце має бути відведено етичній компетентності, зокрема, здатності діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми, на основі загальнолюдських та національних цінностей, норм суспільної моралі. Загалом ідеться і про основи академічної доброчесності, уміння вирішувати складні завдання, критичного мислення, креативності, когнітивної гнучкості, емоційного інтелекту, комунікації та співробітництва (*10 ключових навичок до 2020-го*, 2016). Приходимо до висновку: невід'ємною складовою забезпечення якості освіти й однією з ефективних організаційно-педагогічних умов професійної підготовки у процесі педагогічної практики є формування етичної компетентності, дотримання академічної доброчесності в освітньому процесі.

Динамічний розвиток цифрових технологій, швидкий доступ до продуктів інтелектуальної власності значно полегшують процес підготовки конспектів майбутніх учителів до уроків і виховних заходів під час педагогічної практики. Разом із цим набувають усе «більших обертів» запозичення й використання чужих ідей та думок без відповідних покликань. Отже, запровадження нових принципів освітнього процесу має супроводжуватися ґрунтовною інформаційною кампанією серед населення із роз'ясненням необхідності та значущості академічної культури й забезпечення якості освіти в Україні в цілому (Єсьман та Курасова, 2020, с. 400).

Проведена нами дослідно-експериментальна робота у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка, Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини дає підстави припускати, що формування академічної доброчесності у здобувачів освіти, зокрема поглиблення й розширення знань із основ академічної доброчесності, їх дотримання і доцільне застосування є вагомою складовою професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи у процесі педагогічної практики.

Аналіз актуальних досліджень. Специфіка академічної доброчесності, норми щодо забезпечення академічної доброчесності у сфері загальної середньої освіти окреслені в Законах України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Про повну загальну середню освіту» (2020).

Принципи академічної доброчесності висвітлюються в Концепції «Нова українська школа» (2016), Методичних рекомендаціях для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності (2018). Сутність поняття «академічна доброчесність», її види, основні вимоги щодо дотримання досліджують К. Афанасьєва, В. Банись, Б. Буяк, С. Дикань, Т. Добко, О. Семенов, В. Ситцева, В. Троцька, Т. Фініков, О. Штефан та ін.

В останні роки актуальні питання професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи окреслено в наукових працях О. Біди, Г. Бучківської, А. Кузьмінського, А. Кравцової, О. Савченко, А. Струк, Л. Хомич, Л. Хоружі, Н. Шустової та ін. Різні аспекти організації педагогічної практики в закладах вищої освіти, формування професійної компетентності майбутніх учителів, у т.ч. початкової школи у процесі педагогічної практики досліджують С. Кара, Л. Машкіна, О. Мондич, Н. Нікула, В. Підгурська, І. Шоробура та ін.

Мета статті. У межах статті окреслимо сутність і особливості формування академічної доброчесності майбутніх учителів початкової школи як одну з педагогічних умов професійної підготовки здобувачів вищої освіти у процесі педагогічної практики.

Методи дослідження: аналіз законодавчих і наукових джерел; вивчення освітньо-професійних програм 013 Початкова освіта закладів вищої педагогічної освіти; аналіз; анкетування здобувачів освіти; аналіз міжкафедрального проекту.

Виклад основного матеріалу. З урахуванням нормативно-законодавчих документів означимо поняття «академічна доброчесність».

У статті 1. Основні терміни та їх визначення Закону України «Про вищу освіту» (2014) поняття «академічна доброчесність» означено як сукупність етичних принципів та правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. Відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту» (2017), поняття «академічна доброчесність» представлено як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень.

У статті 42. Система забезпечення якості повної загальної середньої освіти пункту 2 Законом України «Про повну загальну середню освіту» (2020) поняття «академічна доброчесність» охарактеризовано як внутрішню систему забезпечення якості освіти, що формується закладом освіти та має, зокрема, включати механізми забезпечення академічної доброчесності, порядок виявлення та встановлення фактів порушення академічної доброчесності, види академічної відповідальності педагогічних працівників та учнів за конкретні порушення академічної доброчесності. Законом України «Про повну загальну середню освіту» (2020) встановлено обов'язки учнів і вчителів дотримуватись академічної доброчесності та види відповідальності за виявлені факти її порушення.

Згідно з документом «Фундаментальні цінності академічної доброчесності», розробленим Міжнародним центром академічної доброчесності в Клемсонському Університеті, академічна доброчесність трактується як вірність всіх учасників академічного процесу таким головним цінностям, як справедливість, чесність, довіра, мужність, повага й відповідальність. Проявами академічної недоброчесності визначено плагіат, обман, шахрайство, рерайт чужих ідей своїми словами, підробка результатів дослідження та хабарництво (Fendler & Godbey, 2016, с. 77).

У «Довіднику з академічної доброчесності для школярів» О. Гужва, М. Григор'єва, О. Крикова, С. Пєвко акцентують увагу на необхідності розвивати академічну доброчесність саме зі школи. Дослідники наголошують: «...від того, які випускники виходять сьогодні зі шкільних стін, залежить, якими будуть абітурієнти та майбутні студенти» (Гужва, 2016, с. 7). Підтвердження потреби цьому є пункти в Державному стандарті початкової освіти (*Державний стандарт початкової освіти*, 2018), що стосуються результатів навчання школярів: «учень зазначає авторство власних робіт; виявляє повагу до авторства інших осіб» (1-2 класи), «дотримується правил використання власних і чужих творів» (3-4 класи).

Як показує аналіз наукових джерел, означене поняття охоплює моральні норми і етичні правила поведінки всіх учасників освітнього процесу (Vacha et al., 2012, с. 367), стосується як внутрішньої культури окремої особистості, так і загальної корпоративної культури закладу, міжособистісних та професійних взаємин у колективі (Бровко та ін., 2018, с. 133-134). Д. Сопова зміст академічної доброчесності окреслює як систему якостей учасників освітнього процесу: «бути чесним та відповідальним, з повагою ставитись до думок інших людей, дотримуватись правил академічної поведінки», як основу духовної цілісності особистості, складової її морально-етичної

компетентності (Сопова, 2018, с. 52-56). В. Сацик зазначає, що академічна доброчесність виявляється у відданості академічної спільноти фундаментальним цінностям чесності, довіри, справедливості, поваги, відповідальності й мужності (Сацик, 2017). У такому розумінні зміст досліджуваного поняття, на наш погляд, має охоплювати систему внутрішніх чинників, які забезпечують сумлінне й відповідальне ставлення майбутнього педагога до своєї майбутньої професійної діяльності в початковій школі.

Паралельно дослідники вживають термін «академічна культура». Зокрема, О. Семенов зазначає, що академічна культура вбирає різні характеристики лексеми академічний (навчальний, теоретичний, взірцевий, почесний, етичний) і розглядає його як поняття, що є ширшим за поняття «академічна доброчесність» (Семенов, 2020).

Проведений аналіз вище означених документів та публікацій дає підстави зробити висновок, що формування цінностей академічної доброчесності майбутніх учителів має бути системним, а також бути невід'ємною складовою загальних та фахових компетентностей, починаючи з початкових курсів навчання студентів у закладах вищої освіти. Означимо формування академічної доброчесності майбутніх учителів як важливу педагогічну умову професійної підготовки здобувачів вищої освіти у процесі педагогічної практики.

З метою більшої конкретизації, як виконується така педагогічна умова, здійснимо аналіз освітньо-професійних програм 013 Початкова освіта, зокрема Київського університету імені Бориса Грінченка (2017), Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет» (2017), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (2018), Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» (2019); Рівненського державного гуманітарного університету (2019), Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка» (2020), Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка (2020).

Вивчення освітньо-професійних програм засвідчує, що майбутні вчителі початкової школи в ході професійної підготовки та під час проходження педагогічної практики отримують певні знання про академічну доброчесність. До загальних, фахових компетентностей уведено, зокрема, такі компетентності, як:

- здатність діяти на основі принципів і норм етики, правил культури поведінки у стосунках із дорослими й дітьми на основі загальнолюдських

та національних цінностей та дотримуватися принципів педагогічної етики (професійної етики вчителя початкової школи);

- здатність володіти доцільними формами вербального професійного спілкування в колективі, сприймати, осмислювати й відтворювати зміст та основну думку усних і письмових висловлювань, коригувати власне й чуже мовлення (Державний вищий навчальний заклад «Ужгородський національний університет», «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»);

- здатність опрацьовувати, групувати навчальну інформацію, адекватно усвідомлювати комунікативний сенс повідомлень, запам'ятовувати й у разі необхідності актуалізовувати в пам'яті професійні знання, фактичні дані, навчальну інформацію;

- уміння розробляти проекти уроків з певного предмета та їх фрагменти, календарно-тематичне планування динаміки розгортання змісту освітніх галузей, план виховної роботи, планувати професійний саморозвиток вчителя (Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Рівненський державний гуманітарний університет);

- здатність до пошуку, оброблення та аналізу, систематизації й узагальнення інформації, зокрема професійно-педагогічної, з різних джерел та формулювання логічних висновків (Київський університет імені Бориса Грінченка, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка);

- здатність використовувати відповідні інтернет-ресурси, програмне забезпечення (електронні підручники, комп'ютерні програми) для організації ефективного навчально-виховного процесу у школі I ступеня та самоосвіти (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Державний вищий навчальний заклад «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»);

- здатність до узагальнення власного педагогічного досвіду і представлення його у формі розробок навчальних матеріалів для учнів, системи уроків, методичних рекомендацій щодо практики використання певних методичних прийомів, організації видів навчальної діяльності тощо (Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова).

На основі аналізу освітньо-професійних програм закладі вищої освіти спеціальності 013 Початкова освіта є спільні риси і певні особливості. Зокрема, у Національному педагогічному університеті імені

М. П. Драгоманова акцентовано увагу до узагальнення власного педагогічного досвіду і представлення його у формі розробок навчальних матеріалів для учнів, системи уроків, методичних рекомендацій щодо практики використання певних методичних прийомів, організації видів навчальної діяльності тощо.

У Державному вищому навчальному закладі «Ужгородський національний університет», «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», як показує аналіз освітньої програми, звертають увагу на здатність володіти доцільними формами вербального професійного спілкування в колективі, сприймати, осмислювати й відтворювати зміст і основну думку усних і письмових висловлювань, коригувати власне та чуже мовлення.

Уміння розробляти проєкти уроків із певного предмета та їх фрагменти, календарно-тематичне планування динаміки розгортання змісту освітніх галузей, план виховної роботи, планувати професійний саморозвиток учителя прослідковуємо в Державному вищому навчальному закладі «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та Рівненському державному гуманітарному університеті.

Разом із тим, проаналізовані компетентності освітньо-професійних програм не повною мірою розкривають компетентність діяти на основі принципів професійної етики й дотримуватися правил академічної доброчесності. У зв'язку з цим нами було проведено анонімне опитування серед студентів III-IV курсів спеціальності 013 «Початкова освіта» освітнього рівня «бакалавр» у Глухівському національному педагогічному університеті імені Олександра Довженка, Сумському державному педагогічному університеті імені А. С. Макаренка, Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини. Кількість респондентів склала 60 студентів. Для проведення опитування ми застосували авторську анкету, у яку включили 6 запитань.

На запитання «Чи інформують Вас науково-педагогічні працівники про процедури дотримання академічної доброчесності під час підготовки до уроків у процесі педагогічної практики?» 81 % респондентів відповіли позитивно; 4 % студентів відповіли, що таке інформування відбувається під час індивідуальних консультацій та бесід. Водночас 96 % опитаних відзначили потребу проведення відповідних заходів щодо процедури дотримання принципів академічної доброчесності, академічного письма та оцінки правомірності запозичень у текстах під час підготовки до уроків у процесі педагогічної практики чи написанні наукових текстів.

На запитання: «Чи доводилося Вам свідомо вдаватися до плагіату під час підготовки до уроків у процесі педагогічної практики?» 86 % студентів відповіло, на жаль, схвально; і лише 14% опитаних не вдавалися до плагіату, бо усвідомлено готували розробки проєктів уроків, годин спілкувань, презентацій тощо.

На запитання «Що спонукало Вас на подібні дії?» 45 % студентів зазначили: іноді припускають використання готових розроблених конспектів уроків (обмаль часу, нестандартні ситуації); 19 % – пояснили відсутніми достатніми знаннями для авторської розробки уроку. 13 % студентів не мають мотивації до майбутньої професійної діяльності; 9 % – не планують працювати вчителем початкової школи після закінчення закладу вищої освіти.

Четверте запитанням в анкету було сформульовано так: «Як/чи дії студентів, що порушують принципи академічної доброчесності у процесі педагогічної практики, впливають на майбутню професію?». Це впливає на престиж освіти (таку відповідь надали 75 відсотків респондентів); на авторитет закладу вищої освіти (83 % опитаних); на думку колективу, однокурсників щодо порушника (56 відсотків респондентів); на якість та рівень надання освітніх послуг майбутнім фахівцем у закладі загальної середньої освіти (25 відсотків респондентів).

Серед пропозицій щодо підвищення рівня академічної доброчесності у процесі проходження педагогічної практики студенти означили такі, як активна участь у наукових конференціях з даного питання (65 %); проведення практичних занять із розробки уроків у процесі педагогічної практики з дотримання академічної доброчесності (45 %); участь у тренінгах, семінарах, круглих столах з дотримання академічної доброчесності (32 %); самоосвітня діяльність, зокрема опрацювання наукової літератури, нормативно-правових документів, законодавчої бази, проходження курсів підвищення кваліфікації (15 %).

Викладені вище результати дають підстави припускати: майбутні вчителі початкової школи ще не мають чіткого стандарту поведінки в освітній діяльності, не повною мірою розуміють академічні принципи та правила доброчесності. Часто студент у процесі педагогічної практики намагається знайти виправдання, морально-етичне пояснення нечесній поведінці стосовно списаного конспекту уроку. Разом із тим майбутні вчителі початкової школи мають усвідомити, що будь-яке порушення принципів академічної доброчесності зумовлює велику кількість негативних результатів.

На основі опитування здобувачів вищої освіти, вивчення наукових джерел, проведених занять у вищій і початковій школі під час педагогічної практики нами визначено перелік знань та вмінь із дотримання академічної доброчесності, якими має оволодіти майбутній учитель початкової школи у процесі педагогічної практики: це сутність, мета і завдання академічної доброчесності; знання нормативно-правової та законодавчої бази; розробка проєктів уроків, календарно-тематичного планування, презентацій, дидактичного матеріалу у процесі педагогічної практики з дотримання академічної доброчесності; здатність до самоосвітньої діяльності (участь у конференціях, тренінгах, семінарах).

Отже, за результатами опитування студентів та проведених із ними бесід вважаємо, що у процесі педагогічної практики недостатньою мірою відбувається процес формування академічної доброчесності, особливості якого полягають у специфічному поєднанні моральних і правових засад, що виражається в сукупності етичних принципів та визначених законом правил; у чітко визначеній сфері застосування – у процесі навчання та викладання та провадження наукової (творчої) діяльності; у забезпеченні довіри до результатів навчання або професійних досягнень.

Комплексна робота стосовно формування академічної доброчесності у процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти до педагогічної практики може бути успішною за умови співпраці кафедр, що забезпечують фахово-методичну підготовку майбутніх учителів, факультетів, університету зі школами, де відбувається педагогічна практика здобувачів.

Так, відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри дошкільної і початкової освіти Інституту педагогіки і психології Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка в межах співпраці з науково-дослідною лабораторією «Академічна культура дослідника» кафедри української мови і літератури цього ж закладу студенти – майбутні вчителі початкової школи експериментальних груп беруть участь у щорічній міжнародній науково-практичній конференції «Академічна культура дослідника в освітньому просторі: європейський на національний досвід». Упродовж 2018-2020 рр. презентують творчий проєкт «Дотримання принципів академічної доброчесності в початковій школі», до якого долучені учні 2-3 класів Комунальної установи Сумська загальноосвітня школа I-III ступенів № 23», м. Суми, Сумської області як учасники експерименту.

У процесі реалізації проєкту на заняттях із фахово-методичних дисциплін «Педагогіка (Теорія та методика виховання)», «Методика навчання

української мови», «Методика навчання літературного читання», «Основи культури усного і писемного мовлення (Основи культури і техніки мовлення, каліграфія)» опрацьовували з майбутніми бакалаврами складники академічної доброчесності (довіра, повага, відповідальність, чесність, гідність), вимоги щодо дотримання академічної доброчесності педагогічними працівниками за «Абеткою для директора». У документі подано такі основні положення, як неухильне дотримання норм академічної доброчесності і власним прикладом демонстрування важливості дотримання відповідних норм у педагогічній діяльності; інформування учнів про необхідність дотримання норм академічної доброчесності; інформування батьків про необхідність дотримання норм академічної доброчесності; спрямовування змісту завдань під час проведення навчальних занять на творчу та аналітичну роботу учнів; розробка таких завдань, які спонукають учнів критично мислити; запровадження в освітньому процесі написання тематичних творчих есе замість рефератів зі скомпільованою інформацією з інших джерел; застосування компетентнісного підходу в навчанні (Бобровський та ін., 2020).

У процесі виконання дослідно-експериментальної роботи в межах навчальної дисципліни «Методика навчання української мови» під час реалізації проекту «Дотримання принципів академічної доброчесності в початковій школі» студенти стали учасниками уроків, які ми проводили в якості вчителя початкової школи Комунальної установи Сумська загальноосвітня школа I-III ступенів № 23», м. Суми, Сумської області в межах годин спілкування з учнями початкових класів та їх батьками. Конспекти занять з української мови та літературного читання були розроблені з урахуванням матеріалів «Довідника академічної доброчесності для школярів» за загальною редакцією О. О. Гужви (Гужва, 2016); підручників з української мови для учнів 1–4-х класів (М. Захарійчук, А. Мовчун; О. Савченко), з літературного читання (О. Савченко; В. Науменко). В основу занять покладено принципи академічної культури та доброчесності здобувача початкової освіти.

Спільно з учасниками проекту було опрацьовано такі теми: «Доброчесність у навчанні», «Доброчесність і справедливість дорожчі за золото», «Що таке плагіат? Чому це погано?», «Висловлюй власну думку», «Вчимося доброчесності на уроках української мови», «Будь самостійним», «Етична відповідальність». Спільно укладали правила чесної поведінки учнів класу; заповнювали шаблон «Правила чесної поведінки» в робочому зошиті. У межах проведених годин спілкувань майбутні вчителі, учні-молоді науковці та їх батьки ознайомилися з поняттями «інтелектуальна власність» і

«крадіжка інтелектуальної власності» (крадіжка думок). Наразі на заняттях зі студентами, готуючи конспекти уроків, опрацьовуємо навчально-методичні комплекси з академічної доброчесності молодшого школяра.

Аналіз занять із фахово-методичних дисциплін засвідчує, за експертними оцінками учителів початкової школи, викладачів, а також здобувачів вищої освіти, ефективність апробованих проблемно-пошукових вправ, ключовими словами яких є дослідження й академічна доброчесність. Реалізація зазначеного проєкту дозволить оптимізувати процес комунікативної взаємодії, академічну культуру суб'єктів освітнього процесу.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Отже, з урахуванням нормативно-законодавчих документів та наукових досліджень поняття «академічна доброчесність» означено як сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень, охарактеризовано як дотримання таких головних цінностей, як справедливість, чесність, довіра, мужність, повага й відповідальність.

Формування цінностей академічної доброчесності майбутніх учителів має бути системним і послідовним, виступати невід'ємною складовою загальних та фахових компетентностей у закладах вищої педагогічної освіти. Означуємо це як важливу педагогічну умову професійної підготовки здобувачів вищої освіти у процесі педагогічної практики.

Аналіз освітньо-професійних програм 013 Початкова освіта закладів вищої освіти засвідчує, що майбутні вчителі початкової школи в ході професійної підготовки та під час проходження педагогічної практики отримують певні знання про академічну доброчесність, натомість в освітньому процесі не повною мірою реалізується специфіка формування цінностей академічної культури, умінь здійснювати академічну комунікацію.

На основі опитування здобувачів вищої освіти, вивчення наукових джерел, проведених занять у вищій і початковій школі під час педагогічної практики нами визначено перелік знань та вмінь із дотримання академічної доброчесності, якими має оволодіти майбутній учитель початкової школи: це сутність, мета і завдання академічної доброчесності; знання нормативно-правової та законодавчої бази; розробка проєктів уроків, календарно-тематичного планування, презентацій, дидактичного матеріалу у процесі педагогічної практики з дотримання академічної

добročесності; здатність до самоосвітньої діяльності (участь у конференціях, тренінгах, семінарах).

Проведена дослідно-експериментальна робота засвідчує, що формування академічної добročесності у процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти до педагогічної практики може бути успішним за умови співпраці кафедр, як показують результати проєкту «Дотримання принципів академічної добročесності в початковій школі» науково-дослідної лабораторії «Академічна культура дослідника» кафедри української мови і літератури та кафедри дошкільної і початкової освіти Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка, що забезпечують фахово-методичну підготовку майбутніх учителів, факультетів, університету зі школами, де відбувається педагогічна практика здобувачів. Саме під час педагогічної практики активізується процес професійного становлення та самовизначення студентів, поглиблюються теоретичні знання майбутніх педагогів, розвиваються методичні вміння, навички практичної діяльності, професійно значущі якості особистості, створюються умови для вироблення власного методичного стилю.

Експериментальну перевірку формування академічної добročесності майбутніх учителів початкової школи як одну з педагогічних умов професійної підготовки здобувачів вищої освіти у процесі педагогічної практики представимо в наступних публікаціях.

ЛІТЕРАТУРА

- 10 ключових навичок до 2020-го (2016). Режим доступу: https://www.eduget.com/news/10_klyuchovix_navichok_do_2020-go-907 (10 key skills by 2020 (2016). Access mode: https://www.eduget.com/news/10_klyuchovix_navichok_do_2020-go-907).
- Єсьман, І. В., Курасова, А. А. (2020). *Формування основ академічної добročесності в учнів початкової школи: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика», 12 грудня 2019* (Yesman, I. V., Kurasova, A. A. (2020). *Formation of the foundations of academic integrity in primary school pupils: proceedings of the IV International scientific-practical conference "Psychological and pedagogical problems of higher and secondary education in conditions of today's challenges: theory and practice", December 12, 2019*).
- Закон України «Про вищу освіту» (2014). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (Law of Ukraine "On Higher Education" (2014). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>).
- Закон України «Про освіту» (2017). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (Law of Ukraine "On Education" (2017). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>).
- Закон України «Про повну загальну середню освіту» (2020). Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (Law of Ukraine "On Complete

- [General Secondary Education" \(2020\)](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>).
- Гужва, О. О. (2016). *Довідник з академічної доброчесності для школярів*. Режим доступу: <http://rmkbib14.blogspot.com/2017/05/Avtorske-pravo-Plagiat-Akademichna-dobrochesnist.htm> (Huzhva, O. O. (2016). *Handbook of Academic Integrity for Schoolchildren*. Retrieved from: <http://rmkbib14.blogspot.com/2017/05/Avtorske-pravo-Plagiat-Akademichna-dobrochesnist.htm>).
- Державний стандарт початкової освіти* (2018). Режим доступу: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/> (*State Standard of Primary Education* (2018). Retrieved from: <http://nus.org.ua/news/uryad-opublikuvav-novyj-derzhstandart-pochatkovoyi-osvity-dokument/>).
- Vacha, N. N., Bahous, R. & Nabhani, M. (2012). *High schoolers' views on academic integrity*. Research Papers in Education.
- Бровко, К., Дурдас, А., Сопова, Д. Е (2018). Середовище як складова корпоративної культури в університетах Французької Республіки. *Молодь і ринок*. Режим доступу: DOI: https://doi.org/10.24919/230_84634.2018.126962 (Brovko, K., Durdas, A., Sopova, D. E (2018). The environment as a component of corporate culture in the universities of the French Republic. *Youth and Market*. Access mode: DOI: https://doi.org/10.24919/230_84634.2018.126962).
- Fendler, R. J., & Godbey, J. M. (2016). Cheaters should never win: Eliminating the benefits of cheating. *Journal of Academic Ethics*.
- Сопова, Д. (2018). Академічна доброчесність у системі професійної підготовки майбутнього педагога. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*, 3-4 (56-57), 52-56 (Sopova, D. (2018). Academic integrity in the system of professional training of future teachers. *Continuing professional education: theory and practice*, 3-4 (56-57), 52-56).
- Сацик, В. (2017). Академічна доброчесність: міфічна концепція чи дієвий інструмент забезпечення якості вищої освіти? Режим доступу: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsyachi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti> (Satsik, V. (2017). *Academic Integrity: A Mythical Concept or an Effective Tool for Quality Assurance in Higher Education?* Retrieved from: <http://education-ua.org/ua/articles/930-akademichna-dobrochesnist-mifichna-kontseptsyachi-dievij-instrument-zabezpechennya-yakosti-vishchoji-osviti>).
- Семенов, О. М. (2020). Концепт «академічна культура дослідника» в українському і польському освітньо-педагогічному дискурсі. *Український Щорічник з Європейських Інтеграційних Студій*, (сс. 139-152). APREI (Semenog, O. M. (2020). The concept of "academic culture of the researcher" in the Ukrainian and Polish educational and pedagogical discourse. *The Ukrainian Yearbook of European Integration Studies*, (pp. 139-152). APREI).
- Semenog, O. M. (2020). Academic culture as a composition of national innovation security. *UNESCO Chair Journal "Lifelong Professional Education in the XXI Century"*, (2), 48-53. Retrieved from: [https://doi.org/10.35387/ucj.2\(2\).2020.48-53](https://doi.org/10.35387/ucj.2(2).2020.48-53).
- Бобровський, М. В., Горбачов, С. І., Заплотинська, О. О. (2020). *Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти: методичні рекомендації*. Київ: Державна служба якості освіти (Bobrovsky, M. V., Horbachev, S. I., Zaplotynska, O. O. (2020). *Recommendations for*

building an internal system for ensuring the quality of education in general secondary education: guidelines. Kyiv: State Service for Education Quality).

РЕЗЮМЕ

Шамунова Катерина. Формирование академической добропорядочности будущих учителей начальной школы в процессе профессиональной подготовки к педагогической практике: сущность и специфика.

В статье обозначены особенности формирования академической добропорядочности будущих учителей начальной школы как одно из педагогических условий профессиональной подготовки студентов высшего учебного заведения в процессе педагогической практики. Осуществлен анализ законодательных и научных источников относительно содержания понятия «академическая добропорядочность». Проведен анализ образовательно-профессиональных программ 013 Начальное образование высших учебных заведений, удостоверяющий, что будущие учителя начальной школы в ходе профессиональной подготовки и во время прохождения педагогической практики получают определенные знания об академической добропорядочности. На основе опроса студентов высшего учебного заведения, изучения учебно-методической литературы определен перечень знаний и умений по соблюдению академической добропорядочности, которыми должен овладеть будущий учитель начальной школы в процессе подготовки к педагогической практике. Освещены отдельные результаты проекта «Соблюдение принципов академической добропорядочности в начальной школе» научно-исследовательской лаборатории «Академическая культура исследователя» кафедры украинского языка и литературы и кафедры дошкольного и начального образования Сумского государственного педагогического университета имени А. С. Макаренка.

Ключевые слова: академическая добропорядочность, будущие учителя начальной школы, педагогические условия, профессиональная подготовка, высшее педагогическое учебное заведение, образовательно-профессиональная программа, педагогическая практика, проект.

SUMMARY

Shamunova Kateryna. Formation of academic integrity of future primary school teachers in the process of professional preparation for teaching practice: essence and specificity.

The article outlines the peculiarities of academic integrity formation of future primary school teachers as one of the pedagogical conditions for professional training of applicants for higher education in the process of pedagogical practice.

Legislative and scientific sources on the content of the concept of “academic integrity” is analyzed. The analysis of educational and professional programs of the specialty 013 Primary education of higher education institutions is carried out, which confirms that future primary school teachers in the course of professional training and during pedagogical practice receive certain knowledge about academic integrity. According to the survey of higher education seekers, the study of educational and methodological literature, a list of knowledge and skills for academic integrity, which should be mastered by a future primary school teacher in preparation for pedagogical practice, was defined. Some results of the project “Following of the principles of academic integrity in the primary school” of the research laboratory “Academic culture of the researcher” of Ukrainian Language and Literature Department and Preschool and Primary Education Department of Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko are presented.

Key words: academic integrity, future primary school teachers, pedagogical conditions, professional training, institution of higher pedagogical education, educational-professional program, pedagogical practice, project.